

ANAOKULUNA YENİ BAŞLAYAN ÇOCUĞUN VE AİLESİNİN OKULA UYUMU

Çocuk anaokuluna başladığı zaman kapalı bir aile çevresinin dışına çıkarak kendisine yabancı birçok kişinin bulunduğu yeni bir ortama girmektedir.

Anaokuluna başlama olayı çocuğun toplumsallaşma sürecinde çok önemli bir basamaktır.

Çocuk anaokuluna başladığında ilk defa kalabalık bir grubun üyesi olmaktadır. Grup içinde çocuk, diğer çocuklarla ve eğitimcilerle iletişim kurmak için yeni beceriler öğrenir, yeni duygu ve düşünceler kazanır. Bütün bu yeni deneyimler, çocuğun daha sonraki yaşantılarında topluma katılımını ve toplumdaki bireylerle olumlu iletişim kurmasını etkiler. Başka bir deyişle çocuğun sosyalleşme sürecinin temelleri anaokulunda atılır. Sosyalleşme olgusunun olumlu bir şekilde başlaması ve sağlam temellere oturmasını anaokulunun ilk günlerinde çocuğa gösterilen yaklaşımın sıcak, sevecen ve olumlu bir tutum içinde olması. Çocuğun topluma katılmasında, öğretmenlerin ve ailelerin aceleci, zorlayıcı tavırları ya da çocuğun güvenini sarsacak şekilde bir tutum izlemeleri okula uyumunu zorlaştıracığı gibi ciddi birtakım problemlere de yol açabilir. O halde denilebilir ki çocuğun, sosyalleşme sürecinde önemli bir aşama olan anaokuluna başlamasında dengeli ve olumlu bir uyum yapabilmesi büyük ölçüde öğretmenin çocuğa gösterdiği yaklaşım şekline bağlıdır.

Her çocuk anaokuluna geldiği ilk günlerde yeni bir ortama girmekten dolayı güvensizlik ve yetersizlik duygusu içindedir. Çocuğun kendine ve okula güven duyması ile birlikte okula uyumu kolaylaşacaktır.

Öğretmenin, çocuğun okula ve kendine güven duymasını sağlayabilmek için öncelikle çocuğun özelliklerini tanımaya çalışması, çocuğun takvim yaşına uygun gelişim özelliklerini bilmesi ve çocuğun özelliklerine uygun bir yaklaşım geliştirmesinde yarar vardır.

Çocuğu tanımak ve güven duygusunu geliştirebilmek için yapılacak ilk şey, çocuk okula başlamadan önce, onun hakkında bilgi edinmektir.

Çocuk ve aile ile ilgili bilgilerin doldurulduğu kişisel bilgi formlarını okumak başlangıç için yararlı olur. Bu bilgilerden çocuğun sevdiği oyun, oyuncak, yiyecek türleri öğrenilmelidir. Çocuğun genel psikolojik durumu nasıldır?

Diğer çocuk ve yetişkinlerle iletişimi nasıl, ana-babaya bağımlı mı? Okula başlamadan önceki dönemi nerede ve kimlerle geçirmiş, okul yaşantısı var mı? Öz bakımla ilgili (yani uyku-beslenme-giyinme-soyunma ile ilgili) becerileri nasıl? Herhangi bir problemi var mı? Bu gibi bilgiler öğrenilmelidir.

Çocuk okula başladığı zaman bu bilgiler öğretmenin çocuğa göstereceği yaklaşımda kendisine ışık tutacaktır.

Çocuk okula başladığında, her şeyden önce öğretmen çocuğa onu olduğu gibi kabul ettiğini ve benimsediğini göstermelidir. Bunu yapabilmek için çocukla duygusal bir iletişim kurmaya çalışılmalıdır. Aslında her zaman çocukla öğretmen arasındaki ilişkide duygusal bağ olmalıdır. Bu duygusal bağın altında karşılıklı güven ve sevgi duyguları yatmaktadır.

Okula yeni başlayan çocuğun uyumunu kolaylaştırmak için izlenebilecek yollar:

1. Çocuk okula başladığı ilk gün mutlaka güven duyduğu bir yakını ile sınıfa alınmalıdır. Çocuk sınıfa girer girmez ailenin sınıf dışına çıkarılması ya da çocuk dikkatini sınıftaki bir köşeye ya da materyale yönelttiği anda velinin hemen sınıftan ayrılması çocuğun güvenini yitirmesine ve kaygılanmasına yol açabilir. Çocuğun uyumuna bağlı olarak aile mutlaka bütün gün ya da yarım gün sınıfta bulunmalıdır. Ailenin sınıfta bulunma süresi çocuğun uyumuna bağlı olarak birkaç gün ya da daha uzun zaman alabilir.

İlk gün anne-baba sınıftaki çocuğun görebileceği bir yere oturtulmalıdır. Hatta ilk günler çocuk ana-babaya çok bağımlı ise bazı etkinliklere ebeveynlerden birisinin katılmasına izin verilmelidir. Çocuğun aileye bağımlı olmasının yanı sıra ailenin de çocuğa bağımlılık duygularının olduğu göz önünde bulundurularak aileyi rahatlatıcı bir yol izlenmelidir.

2.Çocuk sınıfa girdiği zaman yepyeni bir ortamla karşılaşır. Kendisine yabancı olan, ama tanımak için büyük bir merak duyduğu bir ortamla karşılaşır. Öğretmen çocuğun ortamı tanınması hatta karıştırması ve merakını gidermesi için fırsat vermelidir. Bazı çocuklar çevreyi araştırma ister, ancak kendine güven duyamadığı ve kendisine yabancı eğitimcilerin ve diğer çocukların nasıl karşılayacağını bilmediği için herhangi bir harekette bulunamaz. Böyle bir durumda öğretmen çocuğa yardımcı olmalı, sınıfı ve sınıfta bulunan materyalleri tanıtmalı, ilgisini çeken bir oyuncakla oynaması için teşvik etmelidir.

Bazı çocuklar ise ağlar ve hiçbirşeyle ilgilenmek istemezler; böyle bir durumda çocuğu sevmek, okşamak, elinden tutmak ya da kucağa almak çocuğun öğretmene güven duyabilmesi için ilk basamağı oluşturacaktır. Diğer taraftan çocuğa okulu gezdirmek diğer sınıflarda da çocukların olduğunu göstermek onun rahatlamasına yardımcı olacaktır.

3. Çocuğun okula başladığı ilk günlerde onun hemen sınıfın kurallarına ve düzenine uyması beklenmemelidir. Çocuğun sınıf kurallarını öğrenmesi zaman alacaktır. Diğer çocukları gözleyerek kuralları öğrenmesinin yanısıra, eğitimciler çocuğun rahatlıkla öğrenebileceği ve anlayabileceği bir dille kuralları açıklamalıdır. Örneğin, Oynadığı oyuncakları toplamayan bir çocuğa “Oyuncakları niye toplamadın” diye olumsuz davranmak yerine “bak, Ayşeciğim oyuncaklarımızı oynadıktan sonra yerine kaldırıyoruz. Sen legolarla oynadın değilmi? Bak, legoları şu kırmızı kutunun içine koyuyoruz, kırmızı kutuyu da ortadaki rafa yerleştiriyoruz. Oyuncaklarımızı toplamazsak hem sınıfımız dağınık olur herşey birbirine karışır, hem de daha sonra aradığımızı bulamayız” şeklinde açıklamak yerinde olacaktır.

Açıklama da kural ve nedenini çocuğa anlatmak bu kuralın öğrenilmesini ve uygulanmasını kolaylaştıracaktır.

4.Çocuğun girdiği sınıf ortamına göre değişim göstermesi ve ortama uyum sağlaması yönündeki hazır bulunuşluk düzeyini, yaşı ve geldiği aile ortamının özellikleri etkiler. 4 yaşındaki bir çocuğun sınıf düzenine uyabilmesi ile 5 yaşındaki bir çocuğun sınıfa uyum sağlaması mutlaka farklılık gösterecektir, bu yüzden çocukların yaşlara göre gelişimsel özelliklerinin iyi bilinmesi, uyum sürecinde çocuğun uyumuna ilişkin beklenti düzeyinin gelişim özelliklerine göre ayarlanması gerekir.

Ailenin özellikleri ve çocuğa karşı uyguladığı tutum da çocuğun uyumunu etkileyen faktörlerdir. Aile çocuğun bağımsızlığını kazanmasına fırsat verici bir tutum izlemeyip koruyucu bir tavır uygulamışsa çocuğun okula uyumu zorlaşacaktır, böyle çocuklara sabırlı, sevecen ve öğretici bir yaklaşımla ulaşmaya çalışmak ve becerileri öğrenmesi için zaman tanımak yerinde bir tutum olacaktır.

Çocuk geldiği kültürel çevrede, okulda karşılaştığı ortamlarla ya da davranış biçimleriyle karşılaşmamış olabilir. “Aaa, bu oyuncağı hiç görmedin mi?” gibi çocuğu aşağılayıcı tutumlar yine çocuğun kendine ve öğretmene olan güvenini azaltır, okula uyumunu zorlaştırır.

5. Çocukla kurulan dialogda kullanılan ifadeler de çocuğun okula uyumunu etkiler. “aman beş yaşına gelmişsin hala elbiseni giyemiyorsun” şeklinde olumsuz bir tutum izlemek yargılayıcı ve çocuğun kendine güvenini azaltıcı bir iletişim biçimidir. Ağlayan çocuğa “ağlamak ne kadar ayıp, sakın ağlama, cici çocuklar ağlamaz” gibi çocuğun davranışını kabul etmediğini belirten cümleler kullanmak da yerinde olmayacaktır. Ya da “biliyorum anneni özledin, ama annen şimdi gelecek seni alacak” şeklinde hatırlatıcı sözler kullanmak da uygun değildir. Çocuğun kaygılarından söz etmek onun endişelerini artıracaktır. Bunların yerine çocuğun dikkatini oyun ve oyuncaklara çekmekte yarar vardır. Çocuğun sevdiği oyun ve oyuncakları önceden bilmek onun sevdiği şeylere dikkatini yöneltme ve ilgisini çekmede yardımcı olacaktır.

Ayrıca çocuğun karşılaşacağı etkinlikler hakkında önceden bilgi vermek kendisini hazırlamada yararlı olur. “Bak, biraz sonra kahvaltıya gideceğiz.

Ama önce oyuncakları toplayalım, sonra da ellerimizi yıkayıp, sıraya geçeceğiz” şeklinde açıklama yapmak, çocuğun katılacağı etkinliklere karşı hazırlıklı olmasını ve öğretmene güven duymasını sağlayacaktır.

6. Çocuğun okula uyumu kadar, ailenin de yeni duruma uyum sağlaması önemlidir. Eğitimciler bu hususu dikkate almalı, aileyi rahatlatıcı ve okula, eğitimcilere güven duymasını sağlayıcı bir yol izlemelidirler.

Aile okula yeni başlayan çocuğu ile birlikte sınıfa alınmalıdır. Ailenin çocuğundan yani sınıfından ayrılması kademeli olmalı, ilk günlerde uzun olan süre daha sonraki günlerde giderek azalmalıdır. Kademeli ayrılış çocuğun sınıfına uyumu ve ailesine bağımlılık düzeyine göre ayarlanabilir.

Aileye okulun çalışma planı, sınıfın düzeni ve işleyişi mutlaka anlatılmalıdır. Bunun yanısıra okula başlayan bütün çocuklarda az yada çok uyum problemi olabileceği bunun zaman içinde ortadan kalkacağı açıklanmalıdır.

Çünkü aileler sadece kendi çocuklarında uyum problemi olduğunu düşünerek güvensizlik duyabilir, çocuklarında yetersizlik/ problem olduğunu hatta çocuğun okula hiç uyum sağlayamayacağını düşünebilirler. Bu durumda öğretmen aileyi rahatlatıcı bir tutum izlemelidir. Uykuya tepki gösterme, yemek yememe, idrar kaçırma, oyunlara katılmama, okula gitmek istememe gibi birtakım problemlerin görülebileceğini ama bu problemin çocuğun okula uyumu ile birlikte yavaş yavaş ortadan kalkabileceğini açıklamalıdır.

Diğer taraftan çocuğun okula uyumu ile ilgili bazı mesajlar vermek de aileyi rahatlatmada yardımcı olabilir. Her gün not göndererek, telefon ederek ya da aile çocuğu almaya geldiğinde okula uyumu ile ilgili mesajlar vermek ailenin okula ve öğretmenlere güven duymasını sağlayacaktır.

Anne-baba ve çocukla karşılıklı güven duygusunu geliştiren sıcak bir iletişim, okula yeni başlayan çocuğun uyumunu kolaylaştıran en önemli faktör olacaktır.